

Hof van Cassatie van België

Arrest

Nr. S.06.0099.F

MUTUALITES SOCIALISTES DU BRABANT-WALLON,

Mr. Lucien Simont, advocaat bij het Hof van Cassatie,

tegen

RIJKSDIENST VOOR SOCIALE ZEKERHEID,

Mr. Antoine De Bruyn, advocaat bij het Hof van Cassatie.

I. RECHTSPLEGING VOOR HET HOF

Het cassatieberoep is gericht tegen een arrest, op 3 maart 2005 gewezen door het Arbeidshof te Brussel.

Raadsheer Philippe Gosseries heeft verslag uitgebracht.

Advocaat-generaal Jean-Marie Genicot heeft geconcludeerd.

II. CASSATIEMIDDEL

De eiseres voert volgend middel aan :

Geschonden wettelijke bepalingen

- *artikel 2, eerste lid, inzonderheid 3°, en 3, 3°, van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers, vóór de wijziging ervan bij de wet van 22 mei 2001, in werking getreden op 29 december 2001;*
- *artikel 14, §§ 1 en 2, van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders;*
- *artikel 19, § 2, van het koninklijk besluit van 28 november 1969 tot uitvoering van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders.*

Aangevochten beslissingen

Het arrest, dat terecht vaststelt dat “het tweede lid van artikel 22 (van de overeenkomst die op 2 juni 1964 op het niveau van de onderneming van de eiseres is gesloten en op 30 maart 1983 is aangevuld) bepaalt dat het personeelslid, op het ogenblik dat hij met pensioen gaat, een premie ontvangt gelijk aan het drievoudige van zijn brutomaandloon, zoals bepaald in de loonschalen”, verklaart vervolgens het hoger beroep van de verweerder gegrond, beslist dat die voordelen die krachtens diezelfde overeenkomst aan het personeel van de eiseres toegekend worden op het ogenblik dat zij de pensioenleeftijd bereiken, loon zijn en bijgevolg aan de socialezekerheidsbijdragen onderworpen zijn, op grond van de redenen die het overneemt uit het omstandig advies van het openbaar ministerie, waarbij het arrest zich aansluit en waardoor het zich de volgende redenen eigen maakt:

“Het betreft hier een voordeel dat toegekend wordt door een ondernemingsovereenkomst. Het gaat dus om een voordeel dat aan werknemers toegekend wordt, waarop zij wegens hun dienstbetrekking ten laste van hun werkgever aanspraak kunnen maken (...). Het is een voordeel waarop alle personeelsleden die met pensioen gaan, aanspraak kunnen maken. (...);

Het gaat om een vaste premie, die geen rekening houdt met de functie of met de anciënniteit van het personeelslid dat met pensioen gaat;

Het is een voordeel dat aan alle werknemers zonder onderscheid toegekend wordt als tegenprestatie voor de arbeid die verricht wordt in het kader van een arbeidsovereenkomst. Het toegekende voordeel moet eerder gelijkgesteld worden met een vertrekpremie dan met een aanvullend voordeel van sociale zekerheid (aanvullend pensioen);

Het bewijs hiervan is dat het derde lid bepaalt dat indien de bediende vóór zijn pensionering maar na ten minste tien dienstjaren overlijdt, aan zijn rechtverkrigenden

een vergoeding toegekend wordt gelijk aan drie maal het normaal loon dat die bediende in de loop van de maand van zijn overlijden ontvangen zou hebben. De rechtverkrijgende kan zowel de echtgenoot zijn als, bij ontstentenis, een kind dat bij de overleden weduwnaar of weduwe inwoonde of, bij ontstentenis, de natuurlijke persoon die de begrafenis kosten heeft betaald;

Dit heeft niets te maken met een aanvullend pensioen”;

en, op grond van de volgende redenen:

“Het (arbeids)hof oordeelt dat substituut-generaal M. Palumbo terecht beklemtoond heeft dat de betwiste premies niet werden toegekend ter aanvulling van een rustpensioen (waarom alleen in dit geval een premie die drie maanden loon bedraagt? Waarom wordt deze premie dan in geval van overlijden van een werknemer vóór zijn pensioenleeftijd toegekend aan de rechtverkrijgenden van die werknemer?), maar wel naar aanleiding van de beëindiging van de arbeidsverhouding;

Wat dat betreft moet het volgende worden onderstreept:

Die beëindiging van de arbeidsovereenkomst wordt door bijzondere reglementaire bepalingen geregeld. Zo geeft artikel 19, § 2, van het koninklijk besluit van 28 november 1969 een limitatieve opsomming van de voordelen die bij beëindiging van de arbeidsverhouding toegekend worden en die geen loon vormen. Het betreft : (...);

Aangezien geen van de voormelde gevallen van toepassing is, moet het algemeen beginsel uit artikel 2, eerste lid, 3°, van de wet van 12 april 1965 toegepast worden, volgens hetwelk die wet onder loon alle in geld waardeerbare voordelen verstaat waarop de werknemer ingevolge zijn dienstbetrekking recht heeft ten laste van zijn werkgever ;

Met betrekking tot de vergoedingen die de werkgever stort ter aanvulling van de voordelen van sociale zekerheid (artikel 2, derde lid, 3°, van de wet van 12 april 1965), volgt uit de bewoordingen zelf van die bepaling (‘evenwel’) dat de daarin bedoelde vergoedingen slechts bij afwijking uit het begrip loon uitgesloten worden en dat de voorwaarden voor de toepassing van dat artikel dus strikt moeten worden uitgelegd”.

Grievens

1. De socialezekerheidsbijdragen worden berekend op grond van het loon van de werknemer (artikel 14, § 1, van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders). Het begrip loon wordt bepaald in artikel 2 van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers (artikel 14, § 2, van diezelfde wet).

Artikel 2 van de wet van 12 april 1965, zoals op het tijdstip van de feiten van toepassing, bepaalt het volgende :

“Deze wet verstaat onder loon:

1° het loon in geld waarop de werknemer ingevolge zijn dienstbetrekking recht heeft ten laste van de werkgever;

2° de fooien of het bedieningsgeld waarop de werknemer recht heeft ingevolge zijn dienstbetrekking of krachtens het gebruik;

3° de in geld waardeerbare voordelen waarop de werknemer ingevolge zijn dienstbetrekking recht heeft ten laste van de werkgever.

De Koning kan, op voorstel van de Nationale Arbeidsraad, het begrip loon, zoals omschreven in het eerste lid, uitbreiden.

Voor de toepassing van deze wet worden evenwel niet als loon beschouwd de vergoedingen door de werkgever rechtstreeks of onrechtstreeks betaald:

1° als vakantiegeld;

2° welke moeten worden beschouwd als een aanvulling van de vergoedingen verschuldigd ten gevolge van een arbeidsongeval of een beroepsziekte:

3° welke moeten worden beschouwd als een aanvulling van de voordelen toegekend voor de verschillende takken van de sociale zekerheid”.

Hoewel het tweede en derde lid van artikel 2 van de wet van 12 april 1965 uitzonderingen bepalen op de grondregel in artikel 2, eerste lid, bestaat er evenwel geen enkele regel van positief recht volgens welke de uitzonderingen op een regel strikt moeten worden uitgelegd.

Uit de duidelijke bewoordingen van het derde lid van artikel 2 van dezelfde wet van 12 april 1965, dat, met afwijking van het eerste lid van artikel 2, bepaalde, rechtstreeks door de werkgever betaalde vergoedingen uit het begrip loon uitsluit, blijkt dat punt 3° van die bepaling geen betrekking heeft op de vergoedingen die een aanvulling vormen van de voordelen die toegekend worden voor de verschillende takken van de sociale zekerheid, maar de vergoedingen die als dusdanig “moeten worden beschouwd”.

Wanneer de werknemer volgens de overeenkomst recht heeft op een in geld waardeerbaar voordeel ten laste van zijn werkgever wegens de beëindiging van zijn dienstbetrekking, dan wordt dit voordeel aldus uitdrukkelijk uitgesloten uit het begrip loon in de zin van het eerste lid, voor zover het moet worden beschouwd als een aanvulling van de voordelen toegekend voor de verschillende takken van de sociale zekerheid.

Noch de wijze van berekening van dat voordeel noch het feit dat het onder bepaalde voorwaarden toegekend wordt aan de gepensioneerde dan wel aan zijn rechtverkrijgenden, in geval van diens overlijden vóór zijn pensionering, beletten dat dit voordeel beschouwd wordt als een aanvulling van de verschillende takken van de sociale zekerheid, met name de tak “pensioen”, die zowel betrekking heeft op het rustpensioen als op het overlevingspensioen.

2. Artikel 19, §2, van het koninklijk besluit tot uitvoering van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders geeft een limitatieve opsomming van de verschillende bedragen

die, met afwijking van artikel 2, eerste lid, van de wet van 12 april 1965, niet beschouwd worden als loon.

Het betreft bedragen die voornamelijk tijdens de uitvoering van de arbeid worden toegekend (bijvoorbeeld, artikel 19, § 2, 5° : voordelen toegekend in de vorm van arbeidsgereedschap of werkkleding ; artikel 19, § 2, 7° : bedragen die aan de werknemers worden toegekend wegens de aansluiting van de werknemer bij een vakorganisatie ; artikel 19, § 2, 11° : het verschaffen van eetmalen beneden de kostprijs in het bedrijfsrestaurant ; artikel 19, § 2, 14° : geschenken in natura, in speciën of in de vorm van betalingen ter gelegenheid van bepaalde feesten), alsook bepaalde bedragen toegekend aan het eind van de arbeidsverhouding (bijvoorbeeld, artikel 19, § 2, 1° : vergoedingen in geval van sluiting van de onderneming ; artikel 19, § 2, 3° : vergoeding wegens uitwinning van handelsvertegenwoordigers).

Eerste onderdeel

Het arrest oordeelt dat het voordeel gelijk aan drie maanden loon dat krachtens een overeenkomst aan de werknemers wordt toegekend op het ogenblik van hun pensionering of, in geval van overlijden vóór die datum, aan hun rechtverkrijgenden, niet kan worden gelijkgesteld met een aanvullend pensioen in de zin van artikel 2, derde lid, 3°, van de wet van 12 april 1965, op grond dat het “een voordeel betreft dat toegekend wordt door een ondernemingsovereenkomst (...), een voordeel dat aan werknemers toegekend wordt, waarop zij wegens hun dienstbetrekking ten laste van hun werkgever aanspraak kunnen maken (...), een vaste premie, die geen rekening houdt met de functie of met de anciënniteit van het personeelslid dat met pensioen gaat (...), een voordeel dat toegekend wordt als tegenprestatie voor de arbeid die verricht wordt in het kader van een arbeidsovereenkomst” en “dat het feit dat een rechtverkrijgende datzelfde voordeel kan genieten in geval van overlijden van de werknemer vóór zijn pensionering, aantoont dat die premie niets te maken heeft met een aanvullend pensioen”.

Aangezien geen van de overwegingen van het arrest, met name inzake de wijze van berekening van de vergoeding, het contractueel karakter ervan, het feit dat het voordeel toegekend wordt op het ogenblik van de pensionering en, in geval van voortijdig overlijden, toegekend wordt aan de rechtverkrijgenden van de werknemer, van dien aard is dat het uitsluit dat een premie die aan de werknemers van de eiseres wordt toegekend op het ogenblik van hun pensionering, een aanvulling op hun wettelijk pensioen zou vormen, verantwoordt het arrest bijgevolg zijn beslissing niet naar recht dat die premie loon is in de zin van artikel 2, eerste lid, 3°, en geen aanvulling op de voordelen van sociale zekerheid in de zin van artikel 2, derde lid, 3°, van de wet van 12 april 1965 (schending van de artikelen 2, eerste lid, 3°, en derde lid, 3°, van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers, en 14 van de wet van 27 juni 1969).

(...)

III. BESLISSING VAN HET HOF

Beoordeling

Eerste onderdeel

Artikel 2, eerste lid, van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers, waarnaar verwezen wordt in artikel 14 van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, zoals het op het geschil van toepassing is, bepaalt dat die wet onder "loon" de in geld waardeerbare voordelen verstaat waarop de werknemer ingevolge zijn dienstbetrekking recht heeft ten laste van de werkgever.

Artikel 2, derde lid, 3°, van dezelfde wet, dat van het eerste lid afwijkt, sluit uit het begrip loon de door de werkgever rechtstreeks of onrechtstreeks betaalde vergoedingen uit die moeten worden beschouwd als een aanvulling van de voordelen toegekend voor de verschillende takken van de sociale zekerheid.

Om te beslissen dat een vergoeding krachtens laatstgenoemde bepaling niet als loon beschouwd kan worden, kan de rechter zijn onderzoek niet beperken tot slechts één van de voordelen die toegekend worden door de socialezekerheidswetten.

Het arrest stelt vast dat de eiseres, krachtens een binnen de onderneming gesloten collectieve arbeidsovereenkomst, “aan haar personeelsleden die de pensioenleeftijd bereiken”, “alsook aan de rechtverkrijgenden van de werknemers die vóór hun pensionering overlijden maar minstens tien jaar anciënniteit hebben”, “een premie” toekent “gelijk aan het drievoudige van hun brutomaandloon”.

Het arrest beslist dat “(dit) voordeel eerder gelijkgesteld moet worden met een vertrekpremie dan met een aanvullend voordeel van sociale zekerheid (aanvullend pensioen) ; (dat) het bewijs hiervan is dat het derde lid (...) van artikel 22 (...) van de overeenkomst (...) bepaalt dat indien de bediende vóór zijn pensionering maar na ten minste tien dienstjaren overlijdt, aan zijn rechtverkrijgenden een vergoeding toegekend wordt gelijk aan drie maal het normaal loon dat die

bediende in de loop van de maand van zijn overlijden ontvangen zou hebben; (...) de rechtverkrijgende kan zowel de echtgenoot zijn als, bij ontstentenis, een kind dat bij de overleden weduwnaar of weduwe inwoonde of, bij ontstentenis, de natuurlijke persoon die de begrafenis kosten heeft betaald ; (dat) dit niets te maken heeft met een aanvullend pensioen”.

Uit geen enkel gegeven dat het arrest vermeldt, heeft het wettig kunnen afleiden dat de litigieuze premie niet beschouwd diende te worden als een aanvulling van de voordelen toegekend voor de verschillende takken van de sociale zekerheid.

Het onderdeel is gegrond.

Er bestaat geen grond tot onderzoek van het tweede onderdeel van het middel, dat niet kan leiden tot ruimere cassatie.

Dictum

Het Hof,

Vernietigt het bestreden arrest, behalve in zoverre het het hoger beroep ontvankelijk verklaart.

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van het gedeeltelijk vernietigde arrest.

Houdt de kosten aan en laat de beslissing daaromtrent aan de feitenrechter over.

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Arbeidshof te Bergen.

Aldus geoordeeld door het Hof van Cassatie, derde kamer, te Brussel, door afdelingsvoorzitter Claude Parmentier, de raadsheren Daniel Plas, Sylviane Velu, Philippe Gosseries en Martine Regout, en in openbare terechtzitting van eenentwintig januari tweeduizend en acht uitgesproken door afdelingsvoorzitter Claude Parmentier, in aanwezigheid van advocaat-generaal Jean-Marie Genicot, met bijstand van griffier Jacqueline Pigeolet.

Vertaling opgemaakt onder toezicht van raadsheer Koen Mestdagh en overgeschreven met assistentie van adjunct-griffier Johan Pafenols.

De adjunct-griffier,

De raadsheer,